

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідно до СТД ISO 9001:2015	Ф-31.08 05.01.262.00.1/М-ОК2-2023
	Екземпляр №1	Арх. 10 / 1

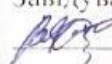
ЗАТВЕРДЖЕНО

радою факультету
філософських технологій та освіти
вз життя
28 березня 2023 р., протокол № 11
Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Філософія права»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»
освітньо-професійна програма «Правоохоронна діяльність»
факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин
кафедра права та правоохоронної діяльності

Схвалено на засіданні кафедри
філософсько-історичних студій
та масових комунікацій
28 березня 2023 р., протокол № 1
Завідувач кафедри
 Валерій СЛЮСАР

Гарант освітньо-професійної
програми
 Ірина ЛЕГАН

Розробник: д.філософ.н., доц, завідувач кафедри філософсько-історичних студій
та масових комунікацій, Валерій СЛЮСАР

Житомир
2023 – 2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	1
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		1	1
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4	Освітній ступінь: «магістр»	Лекції	
		32 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	8 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
86 год.	134 год.		
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 43% аудиторних занять, 57% самостійної та індивідуальної роботи;

для заочної форми навчання – 11% аудиторних занять, 89% самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Філософія права» є конкретизація та оволодіння теоретичними знаннями філософії та юридичних наук та норм та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур юриспруденції в контексті їх філософського осмислення. Дисципліна містить теми, що спрямовані на покращення підготовки юристів, опанування ними основами філософсько-правових знань та успішного використання їх на практиці у своїй професійній діяльності. «Філософія права» є вищою духовною формою пізнання права. Філософія права є вченням про смисл права, тобто про те, в результаті яких універсальних причин и заради яких універсальних цілей людина встановлює право.

Завданнями вивчення дисципліни є розкриття загальнотеоретичних питань держави і права та отримання студентами всебічних знань щодо:

- розуміння поняття, предмету та методології філософії права;
- побудова ідеалу правової держави та правового порядку;
- основних українських та світових філософсько-правових шкіл та напрямків праворозуміння;
- особливості взаємовпливу права та філософії як форм суспільної свідомості;
- світоглядних та методологічних аспектів становлення європейського права.

Найменування та опис компетентностей формування яких забезпечує вивчення дисципліни:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК3. Здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходи для їх усунення.

СК7. Здатність ефективно здійснювати правове виховання молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними професійних навичок.

Дисципліна «Філософія права» забезпечує наступні результати навчання:

РН1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців; зокрема, під час публічних виступів, дискусій, проведення занять.

РН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

РН5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення.

РН13. Відшуковувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.

РН20. Здійснювати організацію, керівництво та наставництво у процесі вдосконалення професійних навичок у сфері правоохоронної діяльності та брати на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 4

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Історія становлення філософії права

Тема 1. Предмет і завдання філософії права

Предмет філософії права. Філософія права як фундаментальна юридична наука. Сутність філософського підходу до права. Взаємозв'язок філософії права і теорії права. Співвідношення філософії права та соціальної філософії. Структура філософії права. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів. Філософія права у системі наук, її основні питання і функції.

Тема 2. Методологія філософії права

Сутність методології права та її рівні. Методологія пізнання права та методологія юридичної практики. Практика як процес пізнання. Діалектика як метод пізнання права Категорії якості та кількості у філософії права. Категорія міри у гносеології права. Основні типи праворозуміння: правовий позитивізм і природноправове мислення. Способи обґрунтування права: об'єктивізм, суб'єктивізм, інтерсуб'єктивність. Філософська антропологія як універсальна методологія правознавства.

Тема 3. Проблема права в історії філософської думки.

Виникнення і розвиток філософсько-правових поглядів в епоху Античності. Особливості філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя. Генезис уявлень про право і законність у процесі становлення цивілізаційних основ суспільства. Цілісність історичних типів філософії права. Філософсько-правова думка епохи Відродження та періоду Реформації. Філософія права Нового часу та епохи Просвітництва. Етико-правові ідеї філософії Іммануїла Канта. Філософія права Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Історична школа і марксизм як форми правового об'єктивізму.

Тема 4. Сучасна філософія права

Загальна характеристика сучасної філософії права. Трансформація юридичного позитивізму в нео- та постпозитивізм. Концепції відродженого природного права. Новітня філософія права Німеччини в контексті світової філософії права: ретроспективний погляд. Філософсько-правове неогегельянство (Ф. Джентиле, Б. Чичерін). Північноамериканська філософсько-правова думка (Л. Л. Фуллер) Ліберальні концепції. (Дж. Роулс, Р. Дворкін.) Феноменологічний підхід до права. (Е. Гуссерль, Г. Фабр) Герменевтика права. (Х. Гадамер, П. Рікер). Комунікативне обґрунтування права і справедливості (Ю. Габермас, К.-О. Апел, О. Гьофе).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 5

Тема 5. Вітчизняна філософія права: історична ретроспектива і основні концепції

Виникнення та розвиток філософії права в Україні. Основні етапи філософського осмислення правової системи на українських землях. Сучасна філософія права в Україні. Філософія права як академічна дисципліна у вітчизняних закладах вищої освіти.

МОДУЛЬ 2. Теоретичні засади філософії права

Тема 6. Онтологія права.

Вирішення проблеми буття права в руслі легістської, онтологічної та ліберально-юридичної концепції праворозуміння. Онтологічні основи соціально-правової реальності. Право в системі нормативно-ціннісних основ буття. Структура правової реальності: правові установи, правові відносини, правова свідомість. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. Природне і позитивне право як базові елементи сучасної правової реальності.

Тема 7. Аксиологія права.

Особливості ціннісного підходу в дослідженні права. Справедливість як соціально-правова цінність. Змістовний і формальний аспекти справедливості. «Суб'єктивна» і «об'єктивна» справедливість. Право і мораль. Морально-правові колізії у професійній діяльності юриста. Свобода як фундаментальний принцип права. Рівність як ключове поняття в аксіології права.

Тема 8. Антропологія права.

Антропологія права в системі правового знання. Антропологічні засади права: основні підходи. Культурна зумовленість способу життя людей. Зумовленість права потребами. Права людини як філософсько-правова проблема.

Тема 9. Інституційний вимір права.

Поняття, структура та види влади. Специфіка філософсько-правового підходу до влади, примусу, насилля та правоохоронної діяльності. Філософські проблеми взаємодії права та державно-владних органів у період суспільно-політичних трансформацій. Значення правової культури в діяльності правознавців.

Тема 10. Культурно-цивілізаційний вимір права.

Культурно-історичний (цивілізаційний) підхід як парадигма правових досліджень. Правовий плюралізм як соціокультурний феномен. Універсально-цивілізаційне і специфічно-культурне у правосвідомості. Етнопсихологічні чинники впливу на правову культуру. Правовий менталітет. Правова культура. Правові традиції як елемент правової культури.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 6

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Історія становлення філософії права								
Тема 1. Предмет і завдання філософії права.	15	3	3	9	15	1	1	13
Тема 2. Методологія філософії права.	15	3	4	8	15	1	-	14
Тема 3. Проблема права в історії філософської думки	15	3	3	9	15	1	1	13
Тема 4. Сучасна філософія права.	15	4	3	8	15	1	1	13
Тема 5. Вітчизняна філософія права: історична ретроспектива і основні концепції.	15	3	3	9	15	-	1	14
<i>Разом за змістовий модуль 1</i>	75	16	16	43	75	4	4	67
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади філософії права								
Тема 6. Онтологія права.	15	3	3	9	15	1	1	13
Тема 7. Аксиологія права.	15	3	3	9	15	1	-	14
Тема 8. Антропологія права.	15	3	3	9	15	1	1	13
Тема 9. Інституційний вимір права	15	4	3	8	15	1	1	13
Тема 10. Культурно-цивілізаційний вимір права	15	3	4	8	15	-	1	14
<i>Разом за змістовий модуль 2</i>	75	16	16	43	75	4	4	67
ВСЬОГО	150	32	32	86	150	8	8	134

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет і завдання філософії права.	3	1
2	Тема 2. Методологія філософії права.	4	-
3	Тема 3. Проблема права в історії філософської думки	3	1
4	Тема 4. Сучасна філософія права.	3	1
5	Тема 5. Вітчизняна філософія права: історична ретроспектива і основні концепції.	3	1
6	Тема 6. Онтологія права.	3	1
7	Тема 7. Аксиологія права.	3	-
8	Тема 8. Антропологія права.	3	1
9	Тема 9. Інституційний вимір права	3	1
10	Тема 10. Культурно-цивілізаційний вимір права	4	1
РАЗОМ		32	8

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 7

6. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Предмет і завдання філософії права

Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів.

Тема 2. Методологія філософії права

Сутність методології права та її рівні.

Основні типи праворозуміння: правовий позитивізм і природноправове мислення.

Способи обґрунтування права: об'єктивізм, суб'єктивізм, інтерсуб'єктивність.

Філософська антропологія як універсальна методологія правознавства.

Тема 3. Проблема права в історії філософської думки.

Філософсько-правова думка епохи Відродження та періоду Реформації.

Тема 4. Сучасна філософія права

Концепція вічного та незмінного природного права філософії неотомізму (Ж. Дабен, Ж. Марітен, І. Месснер)

Тема 5. Вітчизняна філософія права: історична ретроспектива і основні концепції

Виникнення та розвиток філософії права в Україні. Основні етапи філософського осмислення правової системи на українських землях. Сучасна філософія права в Україні. Філософія права як академічна дисципліна у вітчизняних закладах вищої освіти.

Тема 6. Онтологія права.

Право в системі нормативно-ціннісних основ буття.

Тема 7. Аксиологія права.

Свобода як фундаментальний принцип права.

Тема 8. Антропологія права.

Антропологія права в системі правового знання. Антропологічні засади права: основні підходи. Права людини як філософсько-правова проблема.

Тема 9. Інституційний вимір права.

Значення правової культури в діяльності правознавців.

Тема 10. Культурно-цивілізаційний вимір права.

Правові традиції як елемент правової культури.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 9

Шкала оцінювання

За шкалою	Екзамен	Бали
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

11. Рекомендована література

Основна література

1. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
2. Марченко О. В. Філософія права: навч. посібник. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 304 с.
3. Філософія права: Комплексні навчально-методичні матеріали / уклад. Н. І. Гончарова. Одеса: ОДУВС, 2018. 152 с.
4. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
5. Kozlovets M. A., Slyusar V. M. Privatized violence: the essence and types of its implementation in modern world. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology.* 2020. № 4 (47). 94-111. <http://dx.doi.org/10.21564/2075-7190.47.218963>
6. Slyusar V. Informational Violence in the Symbolic Exchange and Modern Mediareality: the Modus Dimension. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences.* 2021 (85). 25-35.

Допоміжна література

1. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Яценко; за заг. ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с.
2. Братасюк М., Росоляк О. Принципи та норми права в контексті самовизначення людини-особистості як суб'єкта права. *Актуальні проблеми правознавства.* 2017. Вип.2. С. 5 – 11.
3. Кривицький Ю.В. Філософія правової реформи: світоглядно-методологічний вимір. *Філософські та методологічні проблеми права.* 2021 .№ 2 (22). С. 11–21.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.08- 05.01/262.00.1/М/ОК2- 2023
	Екземпляр № 1	Арк. 10 / 10

4. Матвійчук А. В. Праворозуміння в контексті підготовки фахових правників. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2018. № 2 (20). С. 96–101.

5. Навроцька Ю.О. Тлумачення права як особлива правова форма діяльності державних органів: поняття, ознаки, вид. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 4. С.33–40.

6. Наставна Г. Роль антрополого-комунікативного підходу у пізнанні людиноцентризму в праві. *Альманах права*. 2017. Вип.8. С. 217 – 220.

7. Сливка С. С. Проблеми філософії права : навч. посіб. Харків: Право, 2015. 192 с.

8. Фурса С. Адвокатура крізь призму національної правової доктрини. *Право України*. 2019. № 12. С. 16–41.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>

2. Бібліотека українських підручників <http://pidruchniki.ws/>

3. Спеціалізована е-бібліотека філософської літератури Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Режим доступу до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ph/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=

4. Публікації Інституту філософії НАН України ім. Сковороди <http://www.filosof.com.ua/publik.htm>

5. Бібліотека філософської літератури Platona.net. Режим доступу до ресурсу: <http://platonanet.org.ua/>